

Pașcani, localitate din nord-estul României, componentă a fostului județ Baia din Moldova, este menționată ca un important nod de cale ferată în perioada interbelică. În 1845 este înregistrată aici prezența a 85 de evrei, care au contribuit la întemeierea și dezvoltarea așezării. Principalele lor ocupații constau în comerțul cu vite, cherestea și cereale. O cerere a vistiernicului Neculai Roznovanu, formulată către autorități la 1845, solicita neîndepărtarea evreilor negustori și meșteșugari din moșia sa.

Comunitatea avea la începuturile sale o sinagogă, o baie rituală și un cimitir. În 1904, vestitul rabin al comunității, Mosheh Yehudah Leib Friedman, înființează o curte hasidică, în linia sa dinastică regăsindu-se principalul centru hasidic din Vechiul Regat. Încă de la finalul sec. XIX existau la Pașcani și organizații sioniste.

În 1899, populația evreiască crescuse prin imigrație la 1862 de persoane. În 1910 scăzuse la 1543, în timp ce la 1930 erau 1490 evrei (11% din populația târgului). Copiii învățau la heder, iar mai apoi la școala israelito-română.

Evenimentele din timpul răscoalei țărănești din 1907 au dus la victime evreiești în Pașcani, incidente antisemite fiind semnalate și în primele decenii ale sec. XX. În timpul Primului Război Mondial, în localitate s-a constituit un comitet pentru sprijinul celor mobilizați, condus de H. Braieșter și H. Segall, iar localul școlii israelite s-a transformat în spital.

Măsurile discriminatorii ale guvernărilor de extremă dreaptă au afectat și evreii din această localitate. Crearea statului național-legionar și implementarea legislației românizării au întrerupt activitatea familiilor evreiești prin confiscarea bunurilor și expulzarea din domeniile profesionale. Ulterior, măsurile sunt continuate de guvernarea antonesciană, implicând restricții, inclusiv purtarea semnului distinctiv steaua galbenă. În contextul intrării României în război în iunie 1941, 12 evrei din Pașcani au fost deportați în Transnistria, în același timp alți evrei din zonele învecinate refugiindu-se în oraș. Liderii comunității au fost arestați, iar 240 bărbați între 16-60 ani au fost trimiși la munca obligatorie în Basarabia, iar 40 în Dobrogea. Bombardamentele din 1944 care au afectat gara din Pașcani au ucis 100 de evrei. În primăvara aceluși an, evreii supraviețuitori s-au refugiat la Fălticeni, Dorohoi și Botoșani.

După război, 870 de evrei au revenit în oraș, cei mai mulți emigrând ulterior din țară.

Surse:

Evreii din România în Războiul de reîntregire a țării. 1916-1918, București, Editura Hasefer, 1996, p. 41.

Ladislau Gyemant, Lya Benjamin (eds.), *Izvoare și mărturii referitoare la evreii din România*, III/2, Editura Hasefer, București, 1999, p. 381.

Gershon David Hundert (ed.), *The Yivo Encyclopedia of Jews in Eastern Europe*, vol. 1, Yale University Press, 2008, p. 1332.

[Anca Filipovici]